

صنایع دستی، عامل مهم توسعه و ساماندهی اقتصاد منطقه آزاد چابهار

به گزارش اخبار آزاد مناطق، استان سیستان و بلوچستان در ایران به عنوان یکی از استان‌های مهم و شناخته شده در حوزه صنایع دستی است و با توجه به شرایط خاص جغرافیایی و اقلیمی، دارای رشته‌های متنوع سوزندوزی، سفالگری، حصیربافی، منبت‌کاری، سکه‌دوزی، گلیم‌بافی، البسه محلی، زرگری، صنایع دستی دریایی و... می‌باشد.

در این بین، صنایع دستی شهر چابهار با محوریت هنر، ذوق، زیباشناختی و خلاقیت طوایف بلوچ با بهره‌گیری و با کاربری در زندگی مردم تولید گردیده و از قدمتی به تاریخ کهن ایران برخوردار است. این صنایع دستی از مواد اولیه طبیعی و با کمک دست، ساخته شده و بیشتر هنرهای تولید شده در واقع نمایانگر ویژگی‌های فرهنگی، عادات اجتماعی و باورهای سنتی و معیارهای زیبایی شناسی بومی و نیز ذوق هنری و خلاقیت فردی سازنده اثر است.

نظر به داشتن استانداردها و ویژگی‌های عمومی صنایع دستی، به اعتقاد نهادها و سازمان‌های جهانی ذریبط، صنایع دستی استان سیستان و بلوچستان در چهارچوب ضوابط به خوبی قرار گرفته و با به کارگیری ابزار ساده در ساخت، عدم نیاز به دانش فنی تولید نسبت به سایر منابع، عدم همانندی و تشابه فرآورده‌هایی نسبت به دیگر مناطق و ریشه دار بودن در فرهنگ، اعتقادات، باورها و آداب و رسوم که خاص منطقه است، امروزه توانسته نگاه جامعه جهانی را به خودش معطوف کند و از این طریق شهر کلپورگان سراوان به واسطه کاربرد تکنیک ۷۰۰۰ ساله تولید سفال سنتی، در فهرست آثار یونسکو به ثبت رسیده است و همه دنیا را معطوف این هنر دست مردم کرده است و یکی از کانون‌های مهم گردشگری استان به شمار می‌رود.

به جز هنر سفالگری، هنر سوزندوزی یکی از هنرهای خیلی مهم و شاخص در استان سیستان و بلوچستان است. سوزندوزی بلوچ در واقع از تجلی زیبایی‌های نشات گرفته و ذوق و سلیقه مردمان این منطقه را به خوبی نمایانگر است. شهرستان ایرانشهر به عنوان شهر ملی سوزندوزی شناخته شده و آثار فاخر سوزندوزی مرحومه مهتاب نوروزی در کاخ سعدآباد تهران به نمایش گذاشته شده است.

دوخت‌های هزار نقش و زیبای پرکار ایشان، نگاه هر بیننده را به خودش جذب و معطوف می‌کند و به همین دلیل و در حال حاضر غالب زنان منطقه سیستان و بلوچستان با البسه محلی مزین به نقوش زیبای سوزندوزی در حال استفاده هستند و روز به روز رونقی دگر پیدا می‌کند و در همه جا منجمله شهرستان چابهار هم این سوزندوزی رونق خاصی دارد.

یکی از صنایع دستی خیلی پر کاربرد در گذشته زندگی مردمان بلوچ، حصیربافی می‌باشد که نقش مهمی در زندگی مردمان بلوچ داشته است. فرآورده‌های هنر حصیربافی از درختی به نام داز یا نخل وحشی است که به صورت خودرو در اغلب بیابان‌های منطقه بلوچستان یافت می‌شود، از اقتصادی‌ترین درختان منطقه بلوچستان به شمار می‌رود. این درخت بیش از ۸۰ نوع فرآورده دارد؛ از محصولات این هنر انواع سبد حصیری، جانماز، پات، کپات، استفاده در حصیر در فرش خانه‌ها و پوشش سقف بام، قندان حصیری و.. می‌باشد.

سازمان منطقه آزاد چابهار در طول سال‌های اخیر توجه ویژه‌ای به بحث صنایع دستی در جهت توانمندسازی جوامع محلی را آغاز کرده و به نتایج خیلی خوب و و ارزشمندی دست پیدا نموده است، به طوری که شرایط برای حضور صنعتگران در نمایشگاه‌های ملی و بین‌المللی با حمایت ویژه سازمان منطقه آزاد برای هنرمندان و بانوان صنعتگر در شهرستان چابهار فراهم شده است تا صنعتگران با حضور در این نمایشگاه‌ها بتوانند ضمن معرفی هنرهای سنتی خود در یک عرصه رقابتی، تولیدات خود را نسبت به دیگر شرکت کنندگان مورد ارزیابی قرار دهند و با کسب تجربه مفید، سطح و کیفیت تولیدات را ارتقاء دهند.

همچنین با همت سازمان منطقه آزاد از طریق ایجاد فروشگاه صنایع دستی، فرصتی برای فروش محصولات صنایع دستی صنعتگران

استان سیستان و بلوچستان فراهم شده است تا بتوانند محصولات خود را بدون واسطه به فروش رسانند.

در سازمان منطقه آزاد چابهار فضایی برای کارگاه آموزش و تولید صنایع دستی در نظر گرفته شده است که متقاضیان بتوانند در این فضا، ضمن آموزش و کسب مهارت، مدتی را به تولید محصولات به پردازند. در حال حاضر تعداد ۸ رشته در این کارگاه آموزشی مشغول به فعالیت هستند. همه این فعالیت‌ها به جهت آموزش، ترویج و توسعه صنایع دستی به جوامع محلی می‌باشد.

در کارگاه‌ها توانمندسازی بانوان، دوره‌های آموزشی در رشته‌های کارآفرینی بر بستر ICT و کارگاه اصالت طرح با حضور اساتید برجسته برگزار شده است که فرصت‌هایی را ایجاد کرده تا صنعتگران مادر در سال جاری بتوانند در نمایشگاه‌های توانمندی روستاییان و نمایشگاه سراسری صنایع دستی در تهران حضور پیدا کنند و همچنین در رویداد بزرگ جهانی عشایر در کشور قزاقستان به عنوان سفیر فرهنگی و هنری سازمان در این رویداد بزرگ شرکت کردند و به خوبی توانستند جلوه‌هایی از هنر فاخر استان را به نمایش بگذارند.

موانع و مشکلات و راهکارهای توسعه صنایع دستی

از مهم‌ترین موانع توسعه صنایع دستی، گرانی مواد اولیه، هزینه بالای دستمزد صنعتگران، وجود محصولات مشابه ماشینی و نمونه‌های خارجی قاچاق در بازار به ویژه محصولات سوزن‌دوزی، نبود یک شکل و اتحادیه قوی و کارآمد صنایع دستی به سبب عدم تعامل صنعتگران و تعاونی‌های صنایع دستی، ضعف بخش خصوصی در زمینه بازاریابی، بسته‌بندی و صادرات صنایع دستی و عدم وجود مراکز فروش محصولات صنایع دستی در برخی استان‌های مناسب فروش صنایع دستی استان از جمله تهران، خراسان رضوی، اصفهان و شیراز می‌باشد؛ همچنین به کمبود فضاها، آموزشی و تجهیزات آموزشی، بیمه نبودن اکثر صنعتگران صنایع دستی و... می‌توان اشاره نمود.

برای اینکه بخواهیم هنر-صنعت فاخر صنایع دستی توسعه پیدا کند، پیشنهاد می‌شود باید از جوامع محلی و روستایی شروع کنیم، با ارائه تسهیلات اشتغال‌زایی شهری و روستایی با بهره کم، ارائه گواهینامه‌های مهارتی به هنرجویان و همچنین مجوزهای تولید به متقاضیان داده شود.

همکاری و تعامل بسیار خوب برخی نهادها اداره کمیته امداد امام خمینی(ره) و اداره کار و امور اجتماعی با مدیریت امور گردشگری صورت بگیرد. برگزاری نمایشگاه سراسری و استانی صنایع دستی می‌تواند در بازاریابی و فروش محصولات تولید شده توسط صنعتگران کمک قابل توجهی را کند و این فرصت می‌بایست توسط مسئولین امر فراهم گردد.

برگزاری دوره‌های تکمیلی به‌آموزی و آموزش شاغلان صنایع دستی. بیمه نمودن صنعتگران از محل بیمه روستایی با بیمه تامین اجتماعی در صورت تامین اعتبار برگزاری نمایشگاه سراسری و استانی صنایع دستی، تعمیر و تجهیز کارگاه‌های آموزشی، به کارگیری نیروهای تحصیل‌کرده و متخصص، بازنگاری و ارتقای چارت سازمانی در حوزه صنایع دستی، راه‌اندازی مراکز فروش صنایع دستی در در شهرهای بزرگ کشور که دارای حجم بالای گردشگر می‌باشند، اختصاص سهمیه ویژه برای بیمه صنعتگران و تخصیص یارانه خرید مواد اولیه از دیگر راهکارها است.

برای اینکه به توانیم به یک اقتصاد پویا در صادرات غیرنفتی در کشور دست یابیم، نیازمند یک شرایط اقتصادی مطلوب، تجارت و مبادلات کالا و خدمات و همچنین مسائل مالی در ارتباط با کشورهای پیرامون است و برای رونق بخشیدن و کیفیت‌بخشی به سطح تولید و رقابت با بازارهای جهانی، نیازمند جنس مرغوب محصولات صنایع دستی به همراه یک بسته‌بندی مطلوب می‌باشد. در این میان صنایع دستی با توجه به داشتن خصوصیات و ویژگی‌های فرهنگی به لحاظ جذب گردشگر داخلی و خارجی، توسعه صنعت تولید، کاهش ریسک درآمد و استفاده آن از منابع داخلی، عامل مهم توسعه و ساماندهی اقتصاد یک منطقه است.

مشکلات اساسی در بسته‌بندی محصولات صنایع دستی در شهر چابهار وجود دارد که ناشی از عدم ارتباط بین تولیدکنندگان صنایع دستی با طراحان و تولیدکنندگان حرفه‌ای بسته‌بندی می‌باشد. فاصله‌ای که میان این دو طیف از هنرمندان با دیگر وجود دارد، باعث شده که کالاها به صورت خیلی غیرحرفه‌ای عرضه شود. اگر چه در سال‌های اخیر از بسته‌بندی‌هایی استفاده شده، اما این تولیدها به صورت محدود بوده و تولید انبوه صورت نگرفته است.

از برنامه‌های آینده و پیشرو سازمان منطقه آزاد چابهار در این خصوص، رسیدن به یک مدل خوب از بسته‌بندی با متریال بومی به صورت تلفیقی است. از طراحان حرفه‌ای در این زمینه دعوت نموده‌ایم، از محل‌های تولید صنایع دستی بازدید و اقداماتی را در این زمینه شروع شده است که بتوانیم تا پایان سال جاری به یک مدل بسیار خوب برای بسته‌بندی محصولات صنایع دستی دست یابیم.

بنابراین توجه به موضوع بسته‌بندی در تولیدات و صادرات صنایع دستی، یک موضوع بسیار مهم می‌باشد که بسیاری از کشورهای صاحبان صنایع دستی و هنرهای فاخر دستی برای بالا بردن سطح اقتصادی و درآمد پایدار، در برنامه جدی خود دارند، که با ارائه‌ای ایده‌آل، محصولات خود را در یک رقابت جهانی عرضه کنند و سهم بسیار مهمی در توسعه اقتصاد اشتغال پایدار داشته باشند. سازمان منطقه آزاد چابهار در جهت تحقق این امر، برنامه‌هایی در شهرستان چابهار دارد که با مطالعه و آسیب شناسی دقیق، در آینده به اهداف خود دست پیدا کند.

با توجه به موقعیت استراتژیک چابهار در نزدیکی اقیانوس هند و همجواری شهرستان چابهار با کشورهایی که از لحاظ فرهنگی و اعتقادی اشتراکاتی دارند، بازار هدف فروش محصولات صنایع دستی به ویژه محصولات سوزندوزی، کشورهای حاشیه خلیج فارس و دریای عمان و همچنین کشورهای پاکستان و افغانستان است، که محصولات خود به این کشورها صادر می‌کنند. این فرصت مغتنمی است که با یک بسته‌بندی خوب با تولیدات متنوع صنایع دستی و تلفیقی بسیار زیبا، منطقه در این بازارهای هدف عرضه شود.

همچنین، صنایع دستی دریایی جایگاه بسیار مهمی در شهر چابهار و کنارک دارد؛ موقعیت سواحل این بندر باعث شده است تا هنرمندانی به تبعیت از پیشه نیاکان خودشان، همچنان مشغول فعالیت در رشته‌های صنایع دستی از قبیل کشتی‌سازی، توربافی و هنر کار با صدف‌های دریایی باشند.

در حال حاضر با تلاش سازمان منطقه آزاد چابهار محصولات رشته سوزندوزی بسیار متنوع‌تر از آنچه که از قبل شاهد بودیم، هستند. زنان توانمند این منطقه که پیش از این فقط البسه محلی خود را می‌دوختند و بازار محلی محدودی داشتند، در حال حاضر پا را فراتر نهاده و محصولات کاربردی بیشتر با قابلیت بهره‌برداری مسافران و گردشگران داخلی و خارجی از قبیل شال، روسری منقش با طرح‌های زیبای سوزندوزی، دست‌بند، پابند، سربند و زیورآلات سنتی سوزندوزی شده و... را تولید می‌کنند.

با برنامه‌ریزی‌های انجام شده از سوی سازمان منطقه آزاد چابهار، زنان روستاهایی که نزدیک به جاذبه‌های گردشگری زندگی می‌کنند، تشویق شدند تا در کنار جاذبه‌های گردشگری مستقر گردیده و محصولات صنایع دستی خود را به فروش رسانند و درآمدی پایدار از این طریق کسب کنند.

